

Književne novosti

Vojanov — Rudolf Maister: Poezije. Založila Ign. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. V Ljubljani 1904. To je prva leposlovna knjiga, ki jo je izdal slovenski častnik in je torej že radi avtorja samega zanimiva. Povedati pa moram takoj, da Rudolf Maister ni slovenski Detlev v. Lilienkron in da v njegovih „Poezijah“ ne najdemo nikakih „Adjutantenritte“. Maister ne opeva in ne slika vojaškega življenja — tuintam pač zaslišimo kakšno bolj vojaško, toda odeta je v lepo narodno kopreno ter ni refleksivna, kot so Lilienkronovi stihi. Maister je, dasi v nadporočniški uniformi, vendarle poet v civilu . . . V naši mladi literaturi se je pojavila v zadnjih letih ona pomladanska svežost, ki jo imenujemo v vesoljni umetnosti impresijonizem; vrhunec v njem je dosegel naivni Aleksandrov — Murn. Podal je v svoji nežnočutnosti krasot, ki so bile našemu jeziku dotlej neznane, slikal nam je s svojim peresom tako resnično kakor Jakopič s čopičem, le da ni imel njegove genialne sile . . . Maister pa vobče ni impresijonist — dasi tuintam najdemo kak verz, ki je v istini dober v besedni plastiki. Prav radi tega bi prišteval Maistra k mladim, dasi je v pretežni večini hodil v lirskem žanru v šolo h Gregorčiču, v epskem pa k Aškercu. Vobče je karakteristična za Maistra oratorska poteza, izrazit ritem in jasen tema, ki se da prijeti. Veliko boljši je v epiki nego v liriki, bolj umetniški v pripovedovanju nego v čuvstvu. Mehek, sentimentalen in fin v pravem pomenu sploh ne more biti, kajti Maister je moška natura. Tuintam v erotiki hoče biti naiven. V naivnosti pa spominja nekoliko na Ketteja, kar pa ni v njegovi naravi.

Na čelu knjige je erotični ciklus „Márici“. Izmed vseh trinajstih pesmi je najboljša in najresničnejša „Moje solnce“. Včasih posije izmed teh stihov žarna luč ljubezni v toplem svitu, po nekod pa je Maister hotel doseči efekt s krepko pointo. Tuintam se mu je pač posrečil, ali v „Scherzandu“, kjer je sredina precej izvirna, zveni konec nekam banalno. Obratno bi si želel v „Posmrtni idili“ nekoliko večje pointe na koncu.

Drugi del prvega odstavka „Pesmi“ obsega nekatere stihe, v katerih moramo neoporečno priznati, da se je Maister povzpел na višino. Že prva pesem „Črna knjiga“ je polna dobrohotne satire ter vrlo prijetne dikcije. „Nebesa“ so jako živahen poem, ki me spominja nekoliko neke Zupančičeve pesmi iz „Čaše opojnosti“. Stran 34. Maistrovih poezij („Bohême“) je ena izmed najsimpatičnejših cele zbirke. Tu je Maister pogodil izredno fino razpoloženje ter z markantnimi besedami podal situacijo in lirski tema popolnoma. Tu je v dvanajstih vrsticah izborna orisal brez-pogojno strast in pesniško vznesenost bohêmsko. Takoj nato sledi pesem „Po zimi“, v kateri vidimo Maistra v dno duše. Nikjer ni Maister toliko iskren in nikjer se ne razvije njegova pesem do tolikega zanosa, kakor če poje o zlati vinski kaplji in zvonkem dekljčjem smehu. V takih trenutkih mu privro pesniške misli iz srede srca in pove jih z lahkoto v izklesanih verzih. Veselje mu prisije na obraz, ko zapoje:

„Zato napolni, dekle, po navadi
s starino čašo še enkrat,
saj jasni lici tvoji mladi
in staro vino imam rad.“

V drugi del prvega odstavka spada odločno tudi „Slovo“, ki je zašla med „Balade in romance“ v drugi odstavek. Ta pesem je „flott“ ter zapisana z bravuro in nosi znak lepih večerov, polnih čara, ko vstane pesimizem v duši, ki ga prežene le poezija sladkih ženskih ustnic in kipeče čaše. Novih filozofskih vprašanj Maister ne rešuje. V „Baladah in romancah“, ki obsegajo tretjino zbirke, se vidi, da je učenec Aškerčev v epskem pripovedovanju, a tuintam je vzel celo problem, ki ga je zavil v balado, iz obzorja njegovega, toda prikojil ga je seveda po svoje, n. pr. Golgota (Aškerc je zložil Iškarijota). „Golgota“ ima prav vznesene momente in ni je zastoj postavil Maister na čelo 2. odstavka. Polna humorja je „Legenda“, ki pripoveduje, kako sta hodila Zveličar in sveti Peter po Beli krajini. Sv. Peter se je potil v žgoči vročini ter prosil Krista, naj potrka malo v klanec, da priteče iz zemlje studenec, kjer bi si ugasil silno žejo. Zveličar pa se nasmehne ter pravi, da naj pomni tudi Kranjec, kdaj da je prelival po njegovih golih klancih kisel pot sv. Peter, in ko udari s palico po tleh, vzraste trta po gorica, ki je rodila — dolenjski cviček. V ritmu srbskih narodnih pesmi je zložena „Mati“, kjer pripoveduje o majki kraljeviča Marka, ki se je solzila, ko je Marko premagal sovraga, češ, koliko solza da je povzročil sinko in kakšno gorje materam ubitih s svojo zmago. „Patra Feliksa zdravilo“ je v epiko transferirana lirika Maistrova. „Sv. Martin“ je pestrobarna slika, ki bi jo vzporejal s kakšno Murnovo „kmečko pesmijo“, „Kazaška“ pa je v istini globokočutna.

Polne narodne duha so „Fantovske“. Zdi se mi, da se je na tem mestu Maister posebno dobro počutil. V „Fantovskih“ mi ugaja skoro najbolj „Pomlad“, kjer poje v tretji kitici: „In v vrstah fantje mi gredo, s piščalkami po zeleni poljani, dekleta pa jih ljubijo . . . Oj, prav tako kot lani“. „Tožba“ je prav jugoslovanski, srbski motiv. Spretno je povil Maister tri šopke, ki jih kmečka dekleta najrajša spletajo ljubčkom: „Roženkravt“, „Nageljček“, „Rožmarin“. In kakor v resnici rožmarin — vsaj meni — najlepše diši izmed vseh treh cvetk priproste ljubezni, tako je tudi Maistrov „Rožmarin“ ves poln vonja poezije med njegovimi šopki. „Soneti“ zaključujejo prvo Maistrovo zbirko poezij. V sonetih poskuša biti refleksiven, in vendar mu uide vesel akord v „Patru gvardijanu“ med temnejše zvoke, med katerimi pa poje seveda tudi erotična struna. Prav ugajal mi je zadnji sonet in obenem zaključni poem „Ne boj se smrti“ radi izvirnih pesniških figur in krepke misli.

Josip Regali-Sever.

Vekoslav Spindler: Zapihal je jug. — „Edino, da imam v bodočih letih spomin na dneve mladosti, tolažbo v morda težkih časih in zavest, da nisem zapravljal odbeglih dni življenja, predajem pričujočo knjižico svojemu narodu in jo poklanjam vsem ljubečim in zatiranim.“ Tako predgovor tega mladega pesnika, ki še nesigurno stopa pred nas s prvenci svoje lirične muze. Dasi je Spindlerjev umetniški profil še dovolj nedoločen, neizražen, vendar je gotovo, da je vsa njegova narava lirski. On spada po svojem čutenju in izražanju med moderne, ni pa eden izmed tistih borcev, ki vetru in pišu nakljub ženo svoje vrance naprej, naprej — želeč svobode, želeč svetlobe. Spindler je, kolikor ga izdaja njegova neobširna zbirka, veleobčuten erotik, eden izmed mehkih sanjačev, ki ob tilih večerih hrepene po sreči in s srdom v srcu tožijo o kruti usodi, ki jih je neki zadela: on je pasivna narava. Kaj pomaga, da včasih govori tudi o božanskih svojih silah, o krepkem rodu, ko se še tako mlad šteje med zatirance, ko tako mlad že zbira za starost izpričevala, da ni „zapravljal odbeglih dni življenja“. Njegov pogum je ponarejen, njegova modrost o življenju, češ, „upornika samo je svet“, je izposojena, naučena.